

MIĘDZY ALGORYTMEM A SPOTKANIEM

Nauczyciel religii wobec wyzwań sztucznej inteligencji

Motyw przewodni konferencji:

„Algorytm może pomóc przygotować materiał. Tylko człowiek może przygotować spotkanie.”

Wprowadzenie w nową epokę

Stoimy u progu roku formacyjnego poświęconego sztucznej inteligencji. Nie zaczynamy go jednak od technologii i opisu skomplikowanych algorytmów. Rozpoczynamy go z głęboką troską o człowieka – o nauczyciela religii i o ucznia. W świecie coraz mocniej zdominowanym przez technologię najważniejsze pytanie, jakie musimy sobie zadać, nie brzmi: „*Jakie aplikacje powinniśmy poznać?*”. Brzmi ono: „**Kim mamy pozostać jako świadkowie i przewodnicy moralni?**”. Wydarzenie to ma na celu pomóc w mądrym, krytycznym i pełnym wiary odnalezieniu własnej, nienaruszalnej tożsamości.

Integralna Tożsamość Katechety w Epoce Maszyn

Katecheta pełni w szkole potrójną misję, której żadna sztuczna inteligencja nie będzie w stanie naśladować. Te trzy filary pracy stanowią organiczną całość – profesjonalizm zawodowy nie konkuruje z powołaniem, ale je uwiarygadnia:

Wymiar	Opis roli w dobie technologii	Czego AI nigdy nie zastąpi?
Nauczyciel (Dydaktyk)	Przekazuje treści wiary, dba o rzetelność merytoryczną, uczy krytycznego myślenia.	Zrozumienia i interpretacji. AI generuje suche fakty, ale nie nada im głębszego sensu w życiu ucznia.
Wychowawca (Przewodnik)	Towarzyszy w kryzysach, pomaga kształtować prawe sumienie, odróżniać dobro od zła.	Sumienia i współczucia. System nie dostrzeże drżenia głosu u ucznia przeżywającego dramat.
Świadek (Osobiste Credo)	Dzieli się żywym doświadczeniem spotkania z Chrystusem; uwiarygadnia słowa życiem.	Świadectwa i nadziei. Maszyna może zacytować katechizm, ale nie potrafi kochać ani wierzyć.

Pamiętaj: Gdy uczeń przeżywa bolesne chwile (np. śmierć bliskiej osoby) i zapyta AI: „Dlaczego Bóg dopuścił cierpienie?”, otrzyma poprawny teologicznie traktat. System nie zobaczy jednak jego twarzy, nie pocieszy, nie zaoferuje pełnej empatii obecności. Uczeń nie potrzebuje jedynie suchych odpowiedzi – potrzebuje kogoś, kto pomoże mu **przeżyć najtrudniejsze pytania egzystencjalne.**

I. Cyfrowe środowisko: Jak technologia zmienia uczniów?

Sztuczna inteligencja to nie po prostu kolejna pomoc dydaktyczna (jak projektor czy interaktywna tablica). To całe **nowe środowisko kulturowo-egzystencjalne** (*Towards Full Presence*), które głęboko redefiniuje młodego człowieka. Wpływa ono bezpośrednio na strukturę uwagi (trudność z ciszą, tekstem i długim słuchaniem), stosunek do wysiłku intelektualnego oraz autorytet rodziców, szkoły i Kościoła.

Trzy Postawy i Role AI w życiu młodzieży

Sytuacja	Rola algorytmu w życiu ucznia	Konsekwencje pedagogiczne
AI jako Pomocnik	Uproszczenie definicji, porządkowanie notatek, automatyzacja prostych zadań.	Pozytywne: Wsparcie w nauce pod warunkiem zachowania czujności intelektualnej.
AI jako Zastępstwo	Zlecanie maszynie pisania wypracowań, opinii, a nawet osobistej modlitwy.	Zagrożenie: Blokowanie rozwoju moralnego i twórczego, plagiat egzystencjalny.
AI jako Wychowawca	Zadawanie pytań o sens cierpienia, wybór życiowej drogi, relacje i samotność.	Krytyczne: Algorytm bez wartości staje się powiernikiem i nieformalnym przewodnikiem moralnym.

Pytanie, które musi paść:

Czy wiemy, kto i według jakich kryteriów etycznych odpowiada naszym uczniom, gdy ci pytają algorytm o miłość, seksualność, wiarę, poczucie winy, samotność lub śmierć?

Najważniejsze Wyzwania Współczesności

Dla Szkoły	Dla Kościoła i Katechezy	Dla Rodziny
• Trudność w ocenie samodzielności prac domowych. • Przeciwdziałanie dezinformacji i zjawiskom deepfake. • Ryzyko zaniku głębszego wysiłku poznawczego u uczniów.	• Głoszenie Słowa w dobie kultury natychmiastowości. • Ochrona ciszy, modlitwy i wewnętrznej integralności. • Odróżnienie informacji o wierze od doświadczenia wiary.	• Rodzice zagubieni w mechanizmach technologii. • Zagrożenie osamotnienia dzieci przed ekranami. • Potrzeba budowania zdrowych granic cyfrowych w domu.

II. Trzecia droga: Między bezkrytycznym zachwytem a lękiem

Ewangeliczna mądrość nakazuje odrzucić dwie skrajne postawy: naiwny entuzjazm (AI rozwiąże każdy problem) oraz paraliżujący lęk (AI to dzieło czysto destrukcyjne). Kościół wskazuje na **rozeznanie i odpowiedzialność**. Chodzi o selektywne i kontrolowane używanie technologii w służbie humanizacji, a nie mechanizacji życia:

Bezkrytyczny entuzjazm (Naiwność)	Chrześcijańskie Rozeznanie (Trzecia Droga)	Paraliżujący lęk (Opór)
Automatyzowanie każdej sfery katechezy bez refleksji.	Selektywne użycie: Narzędzie służy celowi wychowawczemu.	Kategoryczne odrzucenie wszelkich innowacji cyfrowych.
Oddanie maszynie decyzji merytorycznej i duszpasterskiej.	Świadomy wybór: AI proponuje, człowiek weryfikuje.	Przekonanie, że technologia całkowicie zniszczy wiarę.
Bezgraniczne zaufanie do bezbłędności wygenerowanych treści.	Odpowiedzialność: Katecheta odpowiada za doktrynę i prawdę.	Ignorowanie faktu, że młodzież i tak korzysta z tych narzędzi.

Praktyczna Zasada Światel Drogowych w Pracy Katechety

Zielone światło (Można używać)	Żółte światło (Wzmożona czujność)	Czerwone światło (Zabronione!)
Pomoc techniczna i organizacja: - Burza mózgów i pomysły na metody. - Redagowanie pytań powtórkowych. - Upraszczenie zbyt trudnego słownictwa. - Korekta stylistyczna własnych tekstów.	Obszary doktrynalne i osobiste: - Wyjaśnianie dogmatów i teologii. - Tłumaczenie trudnych fragmentów Biblii. - Generowanie obrazów religijnych. - Przygotowywanie opinii o uczniu.	Wartości nienaruszalne: - Przekazywanie danych wrażliwych ucznia. - Ostateczne wystawianie ocen szkolnych. - Zastępowanie osobistej rozmowy. - Rozstrzyganie dylematów sumienia.

Jak reagować na prace uczniów pisane przez AI?

Zamiast bezdusznej roli detektywa tropiącego oszustwa, twórz zadania, w których technologia nie zastępuje myślenia, lecz staje się przedmiotem analizy krytycznej. Przykład: „Poproś AI o zdefiniowanie miłosierdzia, a następnie porównaj tę odpowiedź z Przypowieścią o Miłosiernym Samarytaninie. Wskaż dwa uproszczenia maszyny i jedno pytanie, na które AI nie potrafi odpowiedzieć”.

III. Nie dać się zamienić w algorytm: Higiena cyfrowa katechety

Nauczyciel religii powinien chronić przed dehumanizacją swoich uczniów, ale musi najpierw ochronić samego siebie. Presja ciągłego nadążania za nowinkami technicznymi i porównywanie się z idealnymi wzorcami z sieci to najkrótsza droga do cyfrowego zmęczenia i wypalenia zawodowego (opisanego przez WHO jako przewlekły stres, z którym nie zdołano sobie poradzić). Nie jesteśmy fabryką treści ani dystrybutorami cyfrowych widowisk – jesteśmy powołani do autentycznego spotkania.

Sześć Filarów Pokoju Serca (Zasady Higieny Technologicznej):

1. **Jedno narzędzie – jeden cel:** Nie musisz znać wszystkich aplikacji. Wdrażaj jedno rozwiązanie stopniowo.
2. **Stałe granice komunikacji:** Określ czas wolny. Nie każda wiadomość od rodzica wymaga natychmiastowej odpowiedzi.
3. **Zasada realnej korzyści:** Jeżeli przygotowanie materiału z AI trwa dłużej niż samodzielnie – zrezygnaj z technologii.
4. **Święty czas bez ekranu:** Modlitwa, spacer, głęboka lektura to warunek zachowania wolności serca i świeżości ducha.
5. **Uczenie się we wspólnocie:** Lepiej raz w miesiącu przetestować jedno narzędzie w zespole niż samotnie walczyć w domu.
6. **Powrót do źródła powołania:** Pytaj regularnie: „Dlaczego zostałem katechetą i Komu dzisiaj pragnę służyć?”.

MIEJSCE NA NOTATKI UCZESTNIKA

Zachęcamy do zapisania własnych wniosków, pytań do prelegenta i osobistych postanowień formacyjnych:

Weryfikowalne Źródła i Dokumenty:

- Dykasteria Nauki Wiary, *Antiqua et nova* (2025) • Papież Franciszek, *Orędzie na 58. ŚDMŚP: AI i mądrość serca* (2024)
- Dykasteria ds. Komunikacji, *Towards Full Presence* (2023) • UNESCO, *AI Competency Framework for Teachers* (2024)
- Leon XIV, *Encyklika Magnifica humanitas* (2026) • WHO, *Burn-out as an occupational phenomenon* (2019)